

Recenzije.

Gutjahr: Die Einleitung zu den heiligen Schriften des Neuen Testaments. Graz u. Wien. III. Auflage. 1912.

Poznato je, da je Gutjahrov uvod dobra školska knjiga. Auktor nastojao je, da upotrebi viši noviju literaturu poboljša i proširi prijašnje izdanje, u čem je i uspio. Knjiga se odlikuje kratkoćom, jasnoćom i mnogobrojnim marginalnim opaskama stvarnoga ili literarnog sadržaja. Zgodno je, da je auktor uvratio u svoju introdukciju izvadak iz enciklike Pape Leona XIII. *Providentissimus Deus*; što je pregledno predočio povjest uvodnih znanosti i lijepe dokaze za vjerdostojnost novozavjetnih knjiga. Dobro je učinio, što je dodao knjizi biblijsko dogmatički silab Pija X. i dekrete biblijske komisije o evanđeljima. U povjesti izvornog teksta spominje rad Gregorija i odlični rad Sodenov. Opravdano zaključuje, da je barem neke dijelove N. Z. trebalo i u Italiji rano prevesti na latinski jezik. Jer premda je bio grčki jezik službeni u rimskoj crkvi, to je narod srednjih i nižih slojeva, koji je najviše primao kršćansku vjeru, govorio latinskim jezikom. Tako misli i Hoberg¹). No sad se razilaze. Dok Gutjahr drži, da je prvi prijevod nastao na afričkom tlu, tvrdi Hoberg, da je postao u Italiji. Dok Gutjahr sudi, da postoje dva samostalna prijevoda prije sv. Jeronima: afrički i europski (rimski?); to Hoberg misli, da je bilo više prijevoda pozivajući se na to, da biblija u latinskom prijevodu u Ireneja nije ista kao u prijevodu poslanice Barnabine; jednako druga je u Ciprijana, a druga u Tertulijana. Samostalna je biblija Nov cijanova. Utvrđuju ga u njegovu nazoru i izjave otaca zapadnih 4. v., koji ili direktno tvrde, da postoji više latinskih biblija kao Hilarije, Ambrozije, Jeronim, Augustin, ili, što možemo doka-

zati, da cituju razne prijevode. U povjesti Vulgate spominje se zaslužni rad Hetzenauerov. Mršavo je obragjen §. Die slavische Uebersetzung. Poželjno bi bilo, da j. posvetio više pažnje znamenitom armanskom prijevodu. — U evanđelju Lukinom zgodan je §. 63. Die Quellen des Evangeliums. Spominjući Josipa Flavija trebalo je i spomenuti glavne razloge, zašto Luka nije crpao od židovskog historičara. Jasno raspravlja o teškom sinoptičkom pitanju. Osvrćući se na sve hipoteze, dobro opaža, kako ni hipoteza usmene predaje (Tradition-hypothese) sama ne može svestrano da zadovolji. Ergo treba paziti i na specijalni snošaj pojedinog evanđeliste prema apostolskom propovijedanju.

Posebnu pažnju posvećuje G. evanđelju Ivanovu. Kratko i jasno riše, kako su svi protivnički napadaji skroz neosnovani. Tko ruši Ivanovo evanđelje, taj mora konsekvntno iz sinoptičkih evanđelja svaki dokaz za božanstvo Isusovo odstraniti. No život, djelovanje, smrt Gospodinovu, kako nam rišu sinoptici, ne možeš razumjeti, ako ne priznaš s Petrom: Ti si Krist, Sin Boga živoga. — U §. 93. Der Brief an die Galater, Die Adressaten trebalo bi navesti argumente pristaša t. z. Nordgalatientheorie i Südgalatische Theorie. To je pitanje iza obilne polemike Weber-Steinmann dovoljno rasvijetljeno.

Sviglia mi se, što auktor navodi opširniji sadržaj svake poslanice. Lijepo svršava pitanje o svrsi Apokalipse: Mit der Schilderung der Vollendung aller Dinge und des Abschlusses der Wirksamkeit Gottes nach aussen endet das letzte Buch der heiligen Schrift, wie das erste mit der Beschreibung des Anfanges begonnen hatte.

Preporučujem bogoslovima.

Dr. F. Zagoda.

Pözl-Innitzer: Kommentar zum Evangelium des heiligen Lukas. Zweite Auflage: Graz u. Wien 1912.

Innitzer preradio je dobru školsku knjigu Pözlovu. Perikope pod jelio je u manje odsjeke. Nastojao je, da

¹ Kaulen-Hoberg: Einleitung in die heilige Schrift des A. u. N. Testaments. I. Teil. Freiburg 1911. pag. 190.—194.